

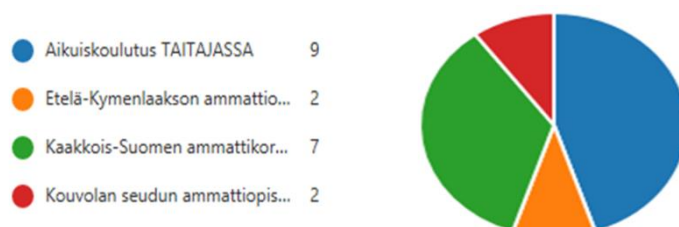
Tuija Vääntinen

OPISKELIJAT ENNAKOINTITIEDON HANKKIJAINA – pilottikokemukset Etiäinen-hankkeessa

Etiäinen-hankkeessa pilotoitiin Forms-kyselylomakkeen avulla opiskelijoiden ennakoititiedon hankintaa. Pilottiin osallistuivat kaikki hankkeen osatoteuttajina olevat oppilaitokset (Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Kouvola ammattiopisto ja Aikuiskoulutus Taitaja). Tavoitteena oli saada tietoa opiskelijoiden näkemyksistä työn ja osaamisen muutoksista sekä erityisesti opiskelijoita ihmetyttävistä asioista työpaikalla ja sellaisista asioista, jotka eivät oppilaitoksessa ole tulleet esille. Saatua tietoa voidaan käyttää koulutuksen kehittämisessä esimerkiksi oppisisältöjen rikastamiseksi ja ajantasaistamiseksi. Tavoitteena oli myös pilotoida sitä, miten eri oppilaitokset voisivat yhdessä hankkia tietoa koulutuksensa kehittämisen tueksi niin, että saatu tieto on avoimesti kaikkien oppilaitosten käytössä.

Kyselyn tulokset

Opiskelijat keräsivät tietoa työelämässä opiskellessaan ja harjoittelujaksoillaan. Forms-kyselyyn (liite 1) oli mahdollista vastata mobiilisti tai tietokoneella. Lomakkeessa oli opiskelijoiden taustaa ja työpaikan toimialaa kartoittavia kysymyksiä. Vastauksia saatiin kaikkiaan 20. Vastaajista 13 opiskeli ammatillisen II-asteen oppilaitoksessa ja seitsemän ammattikorkeakoulussa (kuva 1).

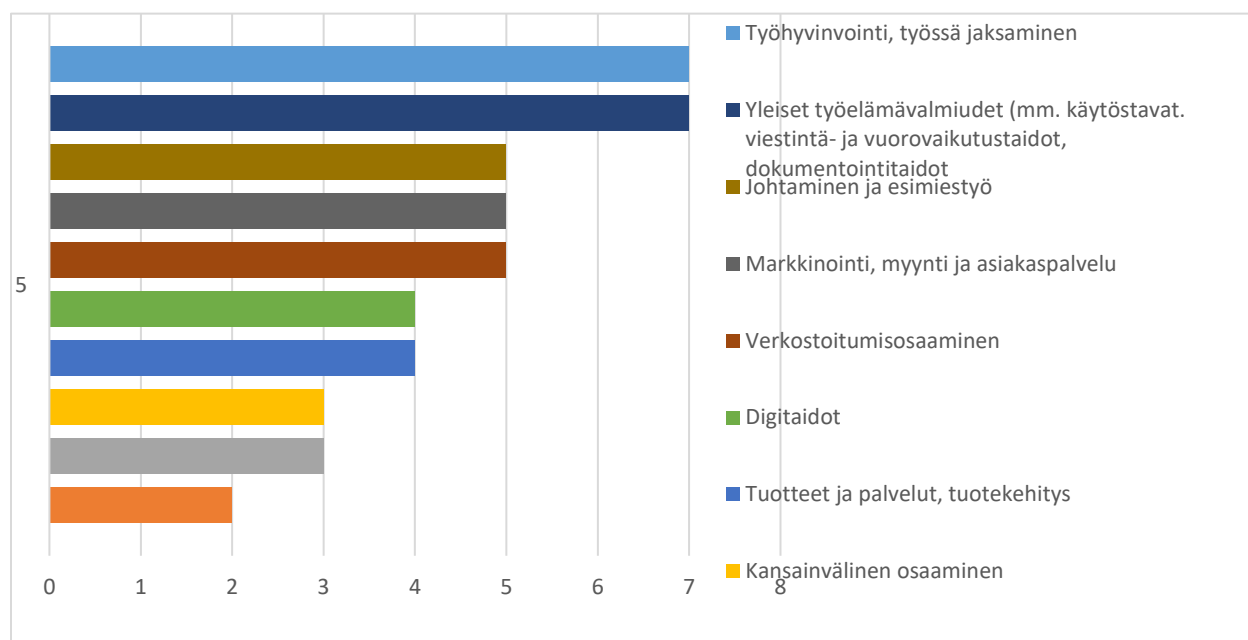

Kuva 1. Oppilaitokset, joissa vastaajat opiskelevat

Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista viisi opiskeli kaupan ja hallinnon alalla, kolme terveys- ja hyvinvointialoilla ja loput kasvatusalalla, tietojenkäsittelyssä ja tietoliikenne-, kone-, prosessi-,

energia- ja sähkötekniikassa, henkilökohtaisissa palveluissa ja turvallisuuspalveluissa. Vastanneista ammattikorkeakoulun opiskelijoista kuusi opiskeli tietojenkäsittelyä ja yksi sosiaalialaa. Työpaikat, joissa opiskelijat olivat, edustivat 11 eri toimialaa.

Opiskelijat arvioivat 1-3 tiedon ja taidon tärkeyttä siitä näkökulmasta, mitkä auttaisivat heitä suoriutumaan työpaikan tehtävistä tulevaisuudessa. Kaikkein tärkeimpänä opiskelijat pitivät työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen sekä yleisiin työelämävalmiuksiin liittyvää osaamista (kuva 2). Myös johtaminen ja esimiestyö, markkinointi, asiakaspalvelu ja verkostoitumisosaaminen olivat opiskelijoiden mielestä tärkeitä tulevaisuuden osaamiskokonaisuuksia.

Kuva 2. Opiskelijoiden näkemyksen tulevaisuuden tietojen ja taitojen tärkeydestä

Työhyvinvointiin liittyviä kommentteja tuli avoimissa vastauksissa melko runsaasti. Opiskelijat kirjoittivat muun muassa:

"Muistaa pitää sovitut tauot, hyvä työilmapiiri, hyvät esimiehet."

"Työssä jaksaminen - enemmän käytännön esimerkkejä, ei ainoastaan luentotekstiä."

"Työ on kiireistä ja kuluttavaakin, oppilailla on paljon erilaisia haasteita ja ohjaajana olen kokenut sekä henkistä että fyysistä väkivaltaa. Näin ollen oma hyvinvointi on isossa osassa työssä jaksamista."

"Työhyvinvointi olisi hyvä käsitellä jo opintojen aikana. Omalla alalla loppuun palaminen on yleistä koska työ on henkisesti joskus kuormittavaa."

"Keittiöala on raskas työ, kuinka jaksaa eläkeikään asti".

Yleisiä työelämävalmiuksia kommentoitiin myös eri näkökulmista.

"Yleiset vuorovaikutus ja käytöstavat - "minä itse ajattelu" kuvaa monesti tämän päivän trendiä, tosi vaan on että ajattelu ei kuulu alalle jossa ollaan muiden kanssa tekemisissä. SE, että onko henkilö nyt kouluttautumassa ihan oikealle alalle??"

"Yksi tärkeimpiä asioita myös, on yleisten toimintatapojen tuntemus, dokumenttien kirjoitus ja käsittelytaito - sekä normaalit oletukset ja valmiudet toimia työelämässä. On tärkeää, etenkin joidenkin ihmisten kohdalla, antaa jonkin näköistä perspektiiviä miten henkilön tulisi käyttäytyä työympäristössä ja miten toimia ns. yleisissä ongelma tilanteissa (kuten erimielisyydet muiden työntekijöiden kanssa, tai huonot käytöstavat)."

Ammatillisen osaamisen keskeiseen sisältöön toivottiin myös vahvistusta seuraaviin asioihin:

"Tuotteista ja palveluista tulisi opettaa enemmän jotta olisi aina valmis kertomaan niistä. Markkinoinnista, myynnistä ja asiakaspalvelusta tulisi myös opettaa enemmän koska se on tärkeää ja ne asiat täytyy osata."

"Asiakaspalvelu, siitähän kaikki lähtee, harjoittelemalla oppii. Miten toimia vanhuksien kanssa, humalainen asiakas, ongelma tilanteet."

"Tuotteiden ja palveluiden kohdalla, etenkin koulutushaarasta ja alasta johtuen, palveluita ja niiden käsittelyä/kehitystä ei voi koskaan olla riittävästi. Mutta mahdollisuus antaa valmiudet hyödyntää ns. yleisimpiä ala kohtaisia työkaluja ja palveluita olisi erittäin hyödyllistä. Tässä tapauksessa voitaisiin viitata palvelimien, eri tyyppisten sellaisten, pohjustamiseen ja hyödyntämiseen."

"Hyvällä koodaamisosaamisella pystyy hyppäämään paremmin mukaan harjoittelupaikan arkeen. Myös tukea saa paremmin, kun ei kellään ole aikaa alkaa perusteita opettamaan, mutta vinkkejä löytyy joka lähtöön. Versionhallinta. Jotenkin toivoisin, että joka jaksossa koodattaisiin, niin ei tipahtaisi missään vaiheessa siitä ajatusmallista."

"Ala kohtainen, joten sitä on vaikea kuvata suoraan. Helpointa olisi sanoa, olisi tärkeää mahdollistaa helpommin erikoistuminen kyseisen alan sisällä - esimerkkinä tietotekniikka ja kyberturvallisuus, joka on laajuudeltaan suuri."

"Maksusitoumukset, yhteistyö kaupungin/kelan/sairaaloiden/lääkäreiden/yhdistysten ym. kanssa."

"Taiteen myyminen ja markkinoiminen tuntuu olevan erityisen haastavaa. Tapahtumista esimerkiksi miten sellaisia järjestetään."

"Asioiden ylöskirjoittamisella ja yhteydenpidolla on suuri merkitys, molemmille osapuolille."

"Mielestäni psykiatrialla toimivien tulisi saada kattavaa tietoa traumatisoitumisesta ja sen vaikutuksesta ihmiseen ja miten esim. lapsuudessaan traumatisoituneen hoito rakentuu. Kohtaamaan erilaiset haasteet joita oppilailla on, nämä tuntuvat lisääntyvän"

"Johtamisen ja työyhteisöön liittyviä, etenkin kun opiskelijat ovat pääosin kokemattomia johtamiseen liittyvissä aisoissa."

Kansainvälisyyteen, kielitaitoon, digitaitohin ja verkostoitumisosaamiseen löytyi myös kommentteja:

"Kielitaito. Suomi ja englannin kurssit."

"Ammatti sanaston kertaus, kielitaito, englanti riittäisi."

"Digitaidot ovat ehdottomia, työläppäri on henkilökohtainen työkalu, josta pitää itse osata pitää huolta."

"Digitaaliset ovat iso osa nykypäivää ja niiden, osaaminen on hyvin tärkeää."

"LinkedInin käyttöä voisi opettaa."

Yrityksen toiminnassa on erittäin tärkeää osata hankkia kontakteja muihin alaan liittyviin yrityksiin.

"Kansainvälinen osaaminen on myös tärkeää koska kauppaan saattaa tulla kansainvälisiä asiakkaita ja tuotteissa saattaa olla jotain joka voi olla kirjoitettu eri kielillä."

Opiskelijat pitivät työelämäkokemusta hyvänä ja palkitsevana. Joitakin yksittäisiä terveisiä he lähettivät oppilaitoksille.

"Toivoisin, että opetetettaisiin niin, että opiskelijalla on valmistuttuaan varma olo siitä, että on riittävä osaaminen alan työpaikoissa."

Koulutuspäiviä saisi olla useammin ja säännöllisesti."

"Koulun pitäisi panostaa enemmän alan jatkuvan muutoksen aiheuttamaan alan muutokseen, kyseessä siis IT alat jotka muuttuvat todella nopeasti."

Pilottikokemukset ja eväät oppilaitosten jatkokehitystyöhön

Opiskelijoiden ennakkointitiedon keruu toteutettiin Forms-kyselynä tammi-maaliskuussa 2020. Forms-kyselyyn päädyttiin, koska se oli tuttu ja jaettavissa helposti vastaajille ja kaikkien oppilaitosten käyttöön. Kyselyyn oli mahdollista vastata mobiilista ja tietokonetta käyttäen. Haasteena kaikissa oppilaitoksissa oli saada pilottiin osallistuvia koulutuksia ja opiskelijoita. Tähän vaikutti osin se, että kyselyyn vastaaminen edellytti opiskelijoiden työelämäjakson päättymistä ajanjakson aikana. Kaikissa oppilaitoksista saatiin kuitenkin vastaukset, vaikkakin vastausmäärät jäivät kovin pieniksi.

Tavoitteeksi asetettiin myös se, että oppilaitosten kaikki vastaukset olisivat jokaisen oppilaitoksen käytössä. Forms-kyselyn tulosten saaminen reaaliaikaisesti kaikkien käyttöön ei ollut mahdollista.

Vain organisaatio, joka hallinnoi kyselyä, sai tulokset käyttöönsä. Hallinnoijan tuli siis huolehtia tulosten saattamisesta kaikkien tietoon. Tavoite jaetusta ja avoimesta opiskelijoiden "ennakointitiedon pankista" vaatisi muun muassa tietojärjestelmien integraatiota. Tällä hetkellä pilottiin osallistuneissa oppilaitoksissa on toisistaan poikkeavat järjestelmät. Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen toisen asteen oppilaitosten kansallinen ohjaus esimerkiksi laadunhallinnan osalta vaikuttaa kyselyiden ja niissä käytettävien tietojärjestelmien valintaan ja kehitystyöhön.

Yksi mahdollisuus opiskelijoiden ennakointitiedon hankinnassa on se, että kunkin oppilaitoksen omiin järjestelmiin integroidaan pilotoidun kyselyn teemoja ja kysymyksiä. Muun muassa Ekamissa otetaan käyttöön joustava työelämäkysely, joka palautetaan jokaisen työelämäjakson jälkeen ja siihen sisältyy ennakointiin liittyviä kysymyksiä. Oppilaitosten kyselyissä ei välttämättä kerätä erityisesti ennakointitietoa, vaan ne ovat osa oppilaitosten laatuja järjestelmiin liittyvää tiedonkeruuta. Johtopäätöksenä voi todeta, että piloteissa saatiin myös sellaista tietoa, jota laatuja järjestelmäpalautteet eivät tuota. Saatu tieto on suoraan työelämästä ja se voisi olla eri oppilaitosten yhteiseen käyttöön jaettava tulevaisuustietoa.

Ennakointitiedon hankinta ei yksistään riitä muutosten tekemiseen. Hyvin tärkeää ja myös haaste tulevaan on, miten koulutusorganisaatiot hyödyntävät ennakointitietoa toimintansa suuntaamisessa ja kehittämisessä. Työ tulevaisuusorientoituneen koulutuksen kehittämiseksi jatkuu kaikissa pilottiin osallistuneissa oppilaitoksissa siten, että ennakointitieto muuttuu käytännön toimenpiteiksi koulutuksen eri tasoilla.

Opiskelijoiden näkemykset työn ja osaamisen muutoksista

Kyselyllä saat tietoa työn ja osaamisen tulevista muutoksista. Täytä lomake kännykällä tai tietokoneella harjoittelun, työssäoppimisen ja työelämään tutustumisjaksojen yhteydessä.

Voit käyttää tietoa oman osaamisesi kehittämisessä. Saatua tietoa käytetään myös koulutuksen kehittämisessä.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

1. Työpaikka, jossa harjoittelet, olet työssäoppimista tai työelämään tutustumisjaksolla, on
2. Nimesi on
3. Millaisia sinua ihmetyttäviä ja kiinnostavia uusia asioita olet havainnut harjoittelusi, työssäoppimis- tai työelämään tutustumisjaksollasi? Kerro erityisesti niistä, jotka eivät ole tulleet esille koulussa. Kirjoita vastauksesi alla olevaan vastauskenttään.
4. Millaisia tietoja ja taitoja tulisi opettaa nykyistä enemmän? Kerro erityisesti sellaisista tiedoista ja taidoista, jotka auttaisivat sinua suoriutumaan työpaikan tehtävistä tulevaisuudessa?
5. Valitse alla olevista vaihtoehtoista 1-3 mielestäsi tärkeintä ja kuvaa tarkemmin vastauskenttään millaisia tietoja ja taitoja tulisi opettaa. *
 - Tuotteet ja palvelut, tuotekehitys
 - Markkinointi, myynti ja asiakaspalvelu
 - Tuotteiden ja palveluiden tuotanto, prosessit, laatu
 - Talousasiat, rahoitus
 - Johtaminen ja esimiestyö
 - Työhyvinvointi, työssä jaksaminen
 - Kansainvälinen osaaminen
 - Yleiset työelämävalmiudet (mm. käytöstavat, viestintä- ja vuorovaikutustaidot, ja dokumentointitaidot)
 - Kielitaito
 - Verkostoitumisosaaminen
 - Digitaidot
6. Mitä muita tietoja ja taitoja tulisi mielestäsi opettaa nykyistä enemmän?
7. Opiskelet
 - Aikuiskoulutus TAITAJASSA
 - Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa
 - Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa
 - Kouvola seudun ammattiopistossa

8. Valitse koulutusalasasi alla olevista vaihtoehdoista (ammatillinen II-aste) *

Kasvatusalat (liikenneopettajan erikoisammattitutkinto)
 Humanistiset ja taidealat (käsityöt, musiikki, sirkus, tanssi, teatteri)
 Yhteiskunnalliset alat (tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkinto)
 Kauppa ja hallinto (liiketoiminta, yrittäjyys, johtaminen)
 Luonnontieteet (luonto ja ympäristö)
 Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)
 Arkkitehtuuri ja rakentaminen (rakennusala, talotekniikka, maanmittaus)
 Kone-, prosessi-, energia- ja sähkötekniikka (autoala, kone- ja tuotantotekniikka, sähkötekniikka)
 Materiaali- ja prosessitekniikka (elintarvikeala, materiaalitekniikka, tekstiili- ja vaatetustekniikka)
 Maa- ja metsätalousalat (hevostalous, maatalous, metsäala, puutarha-ala)
 Terveys- ja hyvinvointialat (kasvatus- ja ohjausala, sosiaali- ja terveysala, hyvinvointi)
 Kuljetuspalvelut (kuljetusala, logistiikka, merenkulku)
 Henkilökohtaiset palvelut (hius- ja kauneusala, kotitalous, hotelli- ja ravintola, matkailu ja vapaa-aika, liikunta, puhtaus- ja kiinteistöpalvelut)
 Turvallisuuspalvelut

9. Valitse koulutusalasasi alla olevista vaihtoehdoista (ammattikorkeakoulu)

Humanistinen ala
 Kasvatusala
 Kauppa ja hallinto (liiketalous, johdon assistenttityö ja kielet)
 Maa- ja metsätalous
 Palvelualat (kauneudenhoito, kirjasto- ja tietopalvelut, liikenne ja kuljetus, liikunta, matkailu, merenkulku, turvallisuus)
 Sosiaaliala
 Taiteet ja kulttuuri
 Tekniikka, teollisuus ja rakentaminen
 Terveys ja hyvinvointi
 Tietojenkäsittely, tieto- ja viestintätekniikka (ICT) ja kirjasto- ja tietopalvelut
 Muu

10. Valitse seuraavista harjoittelupaikkasi, työssäoppimis- tai työelämään tutustumisjaksosi työpaikan toimiala

A Maatalous, metsätalous, kalatalous
 C Teollisuus
 F Rakentaminen
 G Tukku- ja vähittäiskauppa
 H Kuljetus ja varastointi
 I Majoitus- ja ravitsemistoiminta
 Informaatio ja viestintä
 K Rahoitus- ja vakuutustoiminta
 L Kiinteistöalan toiminta
 M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta
 J Hallinto- ja tukipalvelutoiminta
 R Taiteet, viihde ja virkistys
 S Muu palvelutoiminta
 B Kaivostoiminta ja louhinta
 D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto
 E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito
 O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus
 P Koulutus
 Q Terveys- ja sosiaalipalvelut
 T Kotitalouksien toiminta työnantajina; kotitalouksien eriyttämätön toiminta tavaroiden ja palvelujen tuottamiseksi omaan käyttöön
 U Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta
 Toimiala tuntematon